

PRRS vraagt om nieuw nabuurschap

Anders dan bij de ziekte van Aujeszky laat PRRS zich niet weg vaccineren. Er is meer voor nodig. PRRS is een dure ziekte en brengt op termijn de export in gevaar. In 2013 ging het PRRS-project Noord Nederland van start om PRRS regionaal aan te pakken.

MARJAN LENEMAN

PRRS (*Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome*) is een zeer besmettelijke virusziekte, dat bij zeugen vooral verwerpen, vroeg- of doodgeboorte geeft en bij jonge varkens vooral luchtwegproblemen. Er bestaan twee virustypen (een Europese en een Amerikaanse) met elk meerdere stammen. Er kunnen op een bedrijf tot wel zeven verschillende stammen aanwezig zijn en omdat het virus veranderlijk is, kunnen er ook nieuwe stammen ontstaan. Circa 90 procent van de zeugen en 20 procent van de biggen wordt gevaccineerd. Dierenarts-onderzoeker Tom Duinhof (Gezondheidsdienst voor Dieren, Deventer) zegt daarover: "Vaccineren is een belangrijk onderdeel van de bestrijding, maar het is niet zoals bij de ziekte van Aujeszky dat je het alleen daarmee redt. Anders dan bij Aujeszky, stoppen de PRRS-vaccins de verspreiding van het veldvirus onvoldoende.

Levende vaccins zijn wel effectiever dan dode in het tegengaan van virusuitscheiding. We hebben bovendien te maken met verschillen in virusstammen. In de vaccins zitten niet steeds alle stammen die op de bedrijven voorkomen. Er is sprake van kruisbescherming en dat zorgt op dierniveau voor voldoende bescherming tegen de ziekteverschijnselen. Toch is het raadzaam een entstof te kiezen die genetisch het nauwst verwant is aan de stammen op het bedrijf. Dat betekent dat je zo nu en dan bloedonderzoek zou moeten doen, om te weten welke stammen op het bedrijf aanwezig zijn. Een derde aandachtspunt is het tijdstip van enten. Bij gebruik van levende entstof is het belangrijk de gelten en zeugen al vóór de inseminatie te vaccineren. Het grote voordeel van levende entstoffen is, dat de besmettingsgraad van biggen in de baarmoeder met het veldvirus enorm afneemt, tot nog maar 10 procent." De economische schade van de ziekte is aanzienlijk. Voor de Nederlandse situatie is het economisch verlies ten gevolge van een PRRS-uitbraak berekend op 59 tot 379 euro per zeug (gemiddeld 75 euro) en de kosten na een uitbraak op 3 tot 160 euro per zeug per jaar, afhankelijk van de gekozen maatregelen. PRRS geeft daarbij ook aanleiding tot Strepokokken problemen, een belangrijke reden voor antibiotica-gebruik.

Meer grip

In 2010 besloot het toenmalige Productschap voor Vlees en Vee (PVV) de 'Werk-groep PRRS' op te richten, met het doel

Hygiëne is de sleutel om van PRRS af te komen. De ziekte verspreidt zich vooral door direct contact tussen dieren, via veetransportwagens en via bezoekers van het bedrijf.

FOTO: TWAN WIEMANS

meer grip op de ziekte te krijgen, zodat er ook meer grip op het antibioticumgebruik en de algemene gezondheid van de varkensstapel zou komen. Het in kaart hebben en onder controle krijgen van PRRS begon ook een rol te spelen voor de exportpositie van Nederland. De buurlanden, zeker Denemarken, zijn al verder in het bestrijden van besmettelijke ziekten, waaronder PRRS, maar ook eenzijdige longontsteking App, Mycoplasma en Brachyspira. Eric Douma, bestuurder bij LTO en POV (Producenten Organisatie Varkenshouderij): “Als Nederlandse varkenshouderijsector zijn we gebaat bij een voorhoede positie in de export. Die voorhoede positie kun je behouden, door eisen van bijvoorbeeld

van mensen te veranderen is bewustwording nodig, het af- en aanwennen van gewoontes én het steeds alert blijven. Niet alleen van de varkenshouders, maar ook van veetransporteurs, dierenartsen en iedereen die verder invloed heeft op de hygiëne of biosecurity. We weten dat verandering van routinematig gedrag van meerdere betrokkenen een grotere kans van slagen heeft, als er een externe coach bij betrokken wordt,” vertelt Houben. De ideale streek werd gevonden noordelijk van de Weerribben (in de Noord-Oostpolder, Friesland en Groningen), waar de varkensbedrijven niet te dicht of dun bezaaid zijn, met voldoende varkenshouders bereid tot deelnemen en de

De bloedwaarden geven de besmettingsstatus weer, maar zijn ook een controle op de hygiënemaatregelen en worden in de coaching gesprekken meegenomen om eventueel aanpassingen door te voeren. Duinhof: “Een belangrijke bron van besmetting is de veetransportwagens gebleken. We hebben een hygiëne proef gedaan. Door de vloer en wanden na reinigen en ontsmetten met water te spoelen en met een kachel tot 70° Celsius te verwarmen, drogen deze sneller. Het virus overleeft niet in een droge omgeving, dus een schone droge veetransportwagen is een belangrijke maatregel.”

Nabuurschap

In de eerste twee jaar van het project is de nadruk gelegd op de biosecurity en hygiëne op elk afzonderlijk bedrijf. In de tweede fase van het project zou de nadruk op het begeleiden in de samenwerking tussen bureaus komen te liggen. Door het opheffen van het PVV is de tweede fase financieel nog niet veilig gesteld. Houben ziet veel blijvende positieve effecten. “Er wordt door de varkenshouders breder en over een langere horizon naar het eigen bedrijf gekeken en het samenwerken doet veel varkenshouders goed. Het project heeft ook gebracht dat de ziektestatus bekend is en ingedeeld kan worden, waardoor het duidelijk wordt waar je bedrijf staat en er gericht afgewogen kan worden welke maatregelen daarbij passen. Dat is een enorme winst.” Douma: “Wat we leren uit deze aanpak reikt verder dan alleen PRRS bestrijding. Met de veranderingen in het management worden veel meer ziekten en bedrijfsproblemen meegenomen. We hebben de naam van het project omgedoopt tot ‘Gezonde Bedrijven’. Aan de financiering wordt hard gewerkt.”

Verlies berekend op 59 tot 379 euro per zeug per jaar

PRRS-vrij leveren voor te blijven en als sector zelf te zorgen dat er steeds meer PRRS-vrije dieren komen.”

Bureaustudie

De Werkgroep PRRS heeft eerst een bureau-studie laten doen naar wat er al bekend is over PRRS en wat in theorie een goede en gestructureerde aanpak zou kunnen zijn. Duinhof was één van de uitvoerders van de studie: “Het veldvirus verspreidt zich vooral door direct contact tussen dieren, via veetransportwagens en via bezoekers van het bedrijf en in mindere mate via sperma en via de lucht. Biggen kunnen gemakkelijk besmet raken via huidwondjes of al in de baarmoeder. Het werd duidelijk dat, om PRRS vrij te worden onder Nederlandse omstandigheden, strikte hygiëne en biosecurity essentieel zouden zijn. Het is niet haalbaar om met een PRRS-vrije zeugenstapel te beginnen, dus is het accent gelegd op het verkrijgen van een PRRS vrije uitstroom van biggen.”

De werkgroep besloot de bevindingen van de bureaustudie in het veld te testen en betrok twee varkensartsen om de veldstudie voor te bereiden, waaronder Manon Houben (consultant voor PorQ). “Strikte hygiëne en biosecurity klinkt gemakkelijk, maar het raakt aan bijna alles wat met dagelijks management te maken heeft. Om gedrag

bedrijven een goede afspiegeling van de Nederlandse varkenshouderij vormen.

Veldstudie

Het ‘PRRS Noord Nederland’ project ging in 2013 van start met 72 deelnemende bedrijven (75 procent) in de regio. Het projectdoel is de verspreiding binnen en tussen bedrijven verminderen en PRRS-vrije biggen produceren. Voor elk bedrijf is onder begeleiding van Houben als coach, met alle partijen om de tafel, een bedrijfs-specifiek biosecurity plan opgesteld. Drie maal per jaar wordt het bloed gecontroleerd, van de biggen (3 of 10 weken oud) op virus en van de vlees- of fokvarkens (24 weken oud) op afweerstoffen.

Biosecurity en hygiëne – enkele hoofdlijnen

Externe maatregelen

- Geen besmette dieren of sperma aankopen
- Geen onbevoegden in de stal en gebruik van hygiënesluit en bedrijfskleding voor bezoekers
- Veetransportwagen schoon, ontsmet en droog
- Luchtfilters

Interne maatregelen

- Hygiëne in de kraamstal
- Geen dieren uit verschillende groepen mengen
- Afscheiden van stalcompartimenten (biggen, zeugen, vleesvarkens)
- Looplijnen consequent van laag naar hoog besmet (en omkleeden tussen de compartimenten)